

ВЕНСАН СТОХОВ

/1630/

Произхожда от Брюж. Заминава за Италия през 1630 г. В Париж се свързва с трима френски благородници — Ферманел, съветник в Нормандския парламент, Фовел, началник на счетоводството, и Бодуен, сеньор Дьо Лопе. С тях пътува из Италия и предприема пътуване в Леванта. В Цариград продължава пътешествието си през Мала Азия до Александрия в Сирия и се отправя към Персия. Недостигнал дотам, се връща в Алеп, посещава Египет и Палестина и напуска Изтока през 1632 г.¹

Пътеписа му за пътя от Прокупле до Цариград обнародваме по изданието *Voyage du sieur de Stochove fait es années 1630, 1632, 1633. A Bruxelles, 1643.*

През Йени Пазар посланичеството, с което пътува Стохов, се отзовава в Прокупле.

„Пиекопия², което турците наричат Вреюп, е голяма паланка, разположена в много широка плодородна на жито равнина. От Прекопия до река Морава има два дни. Прекосихме в три часа и пристигнахме в град Нис, отдалечен от Дубровник около 15 дни и на толкова [дни] от Константинопол за конници, но керваните го преминават за двадесет [дни]. Нис е малък град, населен със спахии с тимари и еничери, които са на гарнизон както за охрана на пътищата, тъй и за да пазят християните, живеещи две-три левги наоколо поради плодородието на земята. На излизане от Нис се преминава през блатлива равнина и няколко много трудни за колите планини. След като пътувахме около девет часа, пристигнахме в едно село, наречено Мехмед паша паланка, която ще рече място, обградено с ограда.³ Те се оттеглят там, щом ги предупредят, че са се появили разбойници по пътя. От Паланка минахме през селата Пирот и Драгоман, които са населени с християни, и след това пристигнахме в София, главен град на България, разположен в равнина, дълга осем левги и широка четирнадесет левги. Обикновено там пребивава бейлербейт на Гърция,⁴ нещо, поради което той е почти изцяло населен с турци.

На излизане от София се минава през село Орютро⁵, където се виждат развалини. За тях се говори, че са на манастир с калугери, където е заседавал Сердикийският събор. Наблизо е друго село наречено Лозина⁶, разположено по склона на планината. На три часа от София минахме малка река Искар⁷, която извира от планината Родопи, и на четири часа оттам се стига паланка, наречена Ихтиман, изцяло населена от турци, докато всички села наоколо са населени с християни. Напускайки Софийската равнина, попаднахме на планината Родопи. Там древността смята, че Орфей е огласял с нежната си арфа. На тази планина има седем чешми, които и до днес местните хора наричат Орфееви чешми, мислейки, че сълзите, пролети от него, след като втори път изгубил жена си Евридика, са дали начало на изворите им.

Тази планина, както и планината Хемус, които се съединяват, отделят България от Романия, т. е. древна Тракия. Тази планина се прехвърля за един ден път. Там попаднахме на селото, наречено от турците Йоколи, а от жителите Ново село⁸, първото в Романия. На половин ден път намираме красив кервансарай на Ибрахим паша, наречен по негово име. На осем левги оттам стигнахме в град Филипополи, наречен от турците Филиба. От Филипополи вървахме три дни по течението на споменатата река и през селата Каяли и Херманли⁹, стигнахме Андринопол (гр. Одрин).

Град Одрин, наречен в древността Орест, е разположен на височина на склона на един хълм, на мястото, където реките Тунджа и Арда изгубват името си в Марица. Това е най-красивият и най-значителният град между Дубровник и Цариград. Сградите там са твърде хубави за Турция. В цяла Романия няма място, където въздухът да е по-мек и по-умерен от тук. Напускайки Одрин, преминахме за два дни селата Дабла, Бабаск и Бергас. На един ден оттам се стига до паланка, наречена Шиурли, където Селим изгубил битката срещу баща си Баязид. На четири левги оттам се намират останките от канала, който гръцките императори са възнамерявали да направят, за да отделят района на Цариград, като докарат Дунав да се влива в Мраморно море, за да заслонят страната от варварските нашествия“ (с. 33).

„В Цариград има големи хали, наречени безистен, където се продават всякакви ценни стоки и главно камъни, бродерии, благовония и др. Хубаво и приятно е да се разхождаш там както поради благовонието, тъй и поради разнообразието на нещата, които виждаш. Наблизо е робският пазар. От една страна са наредени мъжете, а от друга — жените. Първите са почти голи, а вторите — съвсем покрити. Щом искат да ги купят, има една къща наблизо само за тази цел, където ги разглеждат открити и често ги карат да се събличат, за да

разберат дали имат хубаво тяло; дори има матрони, които проверяват дали жените са девствени, или не. Цената на една нехубава е 100 патагона¹⁰, но ако те знаят да шият, да пеят или свирят на инструмент, струват 500 — 600 жълтици, дори 1000 — 2000 жълтици. Евреите правят с тях голяма търговия, защото, щом дойдат, ги купуват евтино и след като ги държат две-три години, обучени, ги продават с хубава печалба. Повечето от тези роби са от Русия, Московия и Грузия. Те са съвсем бели, но чертите на лицата им не са толкова приятни, често широки, малко чело, сплескан нос и хлътнали в главата очи. Тези роби са докарани в Цариград от Татария, защото татарите вземат голямо количество такива, когато извършват нашествия в християнска земя“ (с. 57—58).

Увод, подбор и превод Б. Цветкова
Коментар: П. Коледаров

¹ Бележка за него у Сl. D. Rouillard, op. cit., p. 257—259.

² Гр. Прокупле, Югославия.

³ За развитието на паланката като населено място от първоначално управление — стражница, вж. П. Коледаров, Към въпроса за развитието на срещната мрежа и на нейните елементи в средишната и източната част на Балканите от VII до XVIII в., Известия на Института за история — БАН, т. 18, 1967.

⁴ В същност бейлербеят на Рум-или. Тук Румелия е наречена „Гърция“, защото, западноевропейците, имайки пред вид източноправославното вероизповедание на голямата част от населението на Балканите и неговата подчиненост на цариградския патриарх, смятали, че всички страни, населени с българи, сърби и власи, съставляват Гърция.

⁵ Може би с. Горубляне (?), Голяма София.

⁶ Горни и Долни Лозен, сега с. Лозен, Голяма София.

⁷ Р. Искър. Тя извира от Рила пл.

⁸ С. Ветрен, Пазарджишки окръг.

⁹ Дн. част от Димитровград и гр. Харманли, Хасковски окръг.

¹⁰ Патагон, патакон — испанска монета.